

No veure-hi bé

El *Diccionari de la literatura catalana* diu que *Viure i veure*, els quatre volums de les memòries d'Avel·lí Artís-Gener, Tísner, publicats entre els anys 1989 i 1995, són "la seva darrera obra publicada". Ho diu just després d'haver informat que els anys 1997 i 1998 publica els anecdotaris *Ciris trencats*. Això de banda, el darrer volum de *Viure i veure* no apareix el 1995 sinó el 1996, com diu encertadament l'article del diccionari dedicat a l'obra.

Sacerdot fals

La contracoberta de la novel·la *Crim de sang*, de Sebastià Alzamora, publicada per Proa, diu que un dels protagonistes és un sacerdot marista. Els maristes no són capellans, pertanyen a una congregació de germans de vots simples.

Comoditat

El Gaviali d'*El cementiri de Praga*, expert en explosius, diu que abans que els alemanys inventessin els llumins de fòsfor, calia mullar un cap amb clorat i sofre en àcid sulfúric, i, en l'edició Random House Mondadori-Carme Arenas comenta que això era "una comoditat". El Gaviali original usa el mot *comoditat* de manera irònica, lògicament, i perquè quedí clar hi afegeix, al davant, un adjectiu que s'usa sovint en italià en sentit irònic, *bella*. Així, l'edició castellana de la novel·la opta per "menuda comodidad", i la francesa, per "bien commode".

Sense efecte

El DIEC2 manté que un *gofrat* es només l'operació de gofrar, és a dir, de gravar en relleu dibuixos (sobre teixits, pells, etc.), valent-se de motlles calents. Però l'Alcover-Moll ja va veure que també és l'efecte d'aquesta operació, i ho és preferentment, perquè l'exemple que troba té aquest sentit, no pas el referent a l'operació: "Aquesta cartolina té un gofrat molt bonic." També ho han vist Enciclopèdia i el GD62. Per a l'operació, ja tenim el mot *gofratge*.

Xavier Pla refà l'intent de Xènius de reincorporar-se a la cultura catalana amb 'Gualba, la de mil veus'

Xavier Pla, professor de la Universitat de Girona, refà l'intent que l'any 1935 va fer Eugeni d'Ors, Xènius, de reincorporar-se a la tradició literària catalana, arran de la nova edició, apareguda a Quaderns Crema, de *Gualba, la de mil veus*, un dels tres llibres que l'escriptor publica a Barcelona aquell any amb la voluntat de reconciliar-se amb el seu país, al costat de *Tina i la Guerra Gran* i *La Ben Plantada*.

Defenestrat per la Lliga el 1920 i acollit a Madrid el 1923, Ors viu des del 1926 entre aquesta ciutat i París. Aquell 1935, la darrera imatge catalana que es tenia de l'escriptor era la controvertida conferència sobre la cultura catalana pronunciada el 8 de setembre del 1922 (*L'alerta de Castelló d'Empúries*, 1923), conferència que, fet i fet, li va servir per a justificar la seva deserció. El 2 de juliol del 1939, uniformat com a falangista i investit com a Jefe del Servicio Nacional de Belles Artes, estiraria l'esperit d'aquell discurs fins a adoptar una presa de posició explícita i inequívoca contra la llengua, la cultura i la nació catalanes, en un parlament que va pronunciar al Teatre Fortuny de Reus.

Però aquell 1935 ni ell no sabia que la seva adhesió a la cultura espanyola seria ben aviat una adhesió a la cultura espanyola feixista i militarment anticatalana, i, amb tota la bona fe del món, es va disposar, un cop més, a "servir fidelment Catalunya" –com va dir en una carta– amb l'edició dels tres llibres escrits en català, formats per glosses del diari *La Veu de Catalunya*.

L'edició de *Gualba*, comenta Xavier Pla, més que donar peu a una lectura crítica, va suscitar un apassionant qüestionament sobre la vigència de les propostes literàries i estètiques orsianes, i també de la figura intel·lectual de l'escriptor. Tres crítics de primera línia –Josep M. Capdevila, Rami Esquerra i Maurici Serrahima– van demanar la revisió del cas Ors. Tots tres van valorar les virtuts orsianes del comparatisme com a mirada crítica, l'europeisme com a marc de referències i la desprovincialització com una tasca cultural

EFE
Eugeni d'Ors va publicar tres llibres en català el 1935 per a reconciliar-se amb el seu país.

urgent. Domènec Guansé, en anunciar l'edició, va suggerir que el llibre podia servir de punt de partida per a una revisió d'aquest autor "tan carregat de mèrits com de culpes". Qui va reaccionar amb més agror contra la reparació bibliogràfica d'Eugeni d'Ors va ser el crític Rafael Tasis des de *Mirador*. Tot i saludar positivament que, "colpit sens dubte per un remordiment tardà", hagués escrit unes pàgines en català, el títllava de trànsfuga, de savi teoritzador en franca decadència i d'autor d'unes teories pretensioses i de definicions llampants.

Xavier Pla parla també de la reedició de *Gualba* del 1946, deguda a l'editor Josep M. Cruzet de Selecta. Malgrat l'incest del llibre, va ser aprovada per la censura franquista, cosa que va escandalitzar l'Església. L'òrgan oficial de la Junta Nacional de Acció Catòlica Espanyola, la revista *Ecclesia*, va col·locar el llibre a l'índex d'obres prohibides, per obscè i pornogràfic. En aquesta ocasió sí que se'n va fer una valoració crítica: el llibre hi va ser qualificat d'obra d'escassos valors literaris.

Lluís Bonada